સૌરાષ્ટ્ર આસપાસ

રાષ્ટ્રના વિકાસનો મૂળ મંત્ર છે સર્વોત્તમ

કોઈપણ બાબત હોય મોટાભાગના માણસો એક શબ્દ વાપરે છે અને તે શબ્દ છે “ચાલશે”. જે લોકો વિકાસના માર્ગે આગળ વધવા માંગે છે તેને માટે આ શબ્દ સૌથી વધુ નુકસાન કરતા અને ઘાતક છે. વ્યક્તિથી માંડીને રાષ્ટ્રના વિકાસ સુધીમાં આ શબ્દ સૌથી વધુ નુકસાનકારક સાબિત થયો છે.રવિવારે પ્રસારિત થયેલી ‘મન કી બાત’ માત્ર એક રેડિયો કાર્યક્રમ નથી; તે દેશના વર્તમાન અને ભવિષ્યને દિશા આપતું વિચારમંચ છે. વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ ‘ચાલે છે’ની માનસિક્તાને સ્પષ્ટ શબ્દોમાં નકારી કાઢીને ક્વોલિટી એટલે કે ગુણવત્તાને રાષ્ટ્રીય મંત્ર તરીકે સ્વીકારવાની અપીલ કરી છે. આ વિચાર માત્ર ઉદ્યોગ કે સ્ટાર્ટઅપ સુધી સીમિત નથી; આ એક સામાજિક અને માનસિક પરિવર્તનની માંગ છે.વર્ષો સુધી ભારતીય સમાજમાં “ચાલી જશે”, “એવું જ હોય.” જેવી વિચારસરણીએ જબરજસ્ત પકડ જમાવી છે. સરકારી કામથી માંડી ખાનગી સેવાઓ સુધી, ગુણવત્તા કરતા સહનશીલતા વધુ મહત્ત્વની બની ગઈ હતી. વડાપ્રધાનનું કહેવું છે કે આવી માનસિક્તા સાથે વિકસિત ભારતનું સ્વપ્ન સાકાર થઈ શકતું નથી. આ વાતમાં ઊંડો સત્ય છુપાયેલો છે. વૈશ્વિક સ્પર્ધાના યુગમાં માત્ર ઉત્પાદન કરવું પૂરતું નથી; શ્રેષ્ઠ ઉત્પાદન કરવું એ સમયની માંગ છે.

ભારતની અર્થવ્યવસ્થા ઝડપી ગતિએ આગળ વધી રહી છે, એમાં શંકા નથી. પરંતુ આ વૃદ્ધિ ટકાઉ બનશે ત્યારે જ, જ્યારે ભારતના દરેક ઉત્પાદનમાં વિશ્વસ્તરીય ગુણવત્તા ઝળહળશે. ટેક્સટાઇલ હોય કે ટેક્નોલોજી, ઇલેક્ટ્રોનિક્સ હોય કે પેકેજિંગ — “મેડ ઇન ઇન્ડિયા” માત્ર ઓળખ નહીં, પરંતુ વિશ્વાસનું પ્રતીક બનવું જોઈએ. તંત્રી તરીકે અમારું માનવું છે કે ક્વોલિટી હવે વૈકલ્પિક વિકલ્પ નથી; તે રાષ્ટ્રીય ફરજ છે.મન કી બાતના આ એપિસોડમાં સ્ટાર્ટઅપ ઇન્ડિયાના દસ વર્ષ પૂર્ણ થવાનો ઉલ્લેખ પણ નોંધપાત્ર છે. ૨૦૧૬માં જ્યારે આ પહેલ શરૂ થઈ ત્યારે ઘણા લોકો તેને સંશયની નજરે જોતા હતા. પરંતુ દેશના યુવાનોએ જોખમ લેવાનું પસંદ કર્યું, નવીનતા પર વિશ્વાસ મૂક્યો અને સ્ટાર્ટઅપને જનઆંદોલન બનાવી દીધું. આજે ભારત વિશ્વનું ત્રીજું સૌથી મોટું સ્ટાર્ટઅપ ઇકોસિસ્ટમ છે અને બે લાખથી વધુ માન્યતા પ્રાપ્ત સ્ટાર્ટઅપ્સ દેશની નવી ઊર્જાનું પ્રતિબિંબ છે. આ સફળતા પાછળ યુવાનોની હિંમત, સરકારની સહાય અને બદલાતી માનસિક્તા છે.સ્ટાર્ટઅપ્સ આજે એઆઈ, અવકાશ, સેમિકન્ડક્ટર, ગ્રીન હાઇડ્રોજન અને બાયોટેક્નોલોજી જેવા અદ્યતન ક્ષેત્રોમાં કામ કરી રહ્યા છે. પરંતુ અહીં પણ ક્વોલિટીનું મહત્વ સર્વોપરી છે. માત્ર વિચાર નવીન હોય એ પૂરતું નથી; તેનું અમલીકરણ વિશ્વમાનકનું હોવું જરૂરી છે. ‘ઝીરો ડિફેક્ટ, ઝીરો ઈફેક્ટ’નો સંદેશ આ સંદર્ભમાં અત્યંત પ્રાસંગિક છે. ઉત્પાદન એવું હોવું જોઈએ કે તેમાં ખામી ન હોય અને પર્યાવરણ પર નકારાત્મક અસર ન કરે. વિકસિત ભારતનું સ્વપ્ન ટકાઉ વિકાસ વિના અધૂરું છે.વડાપ્રધાન દ્વારા યુએઈની “યર ઓફ ધ ફેમિલી” પહેલની સરાહના અને તેને ભારતીય પરંપરાથી જોડવાનો પ્રયાસ પણ વિચારપ્રેરક છે. વિકાસ માત્ર આંકડાઓમાં માપી શકાય એવો વિષય નથી; સમાજની આંતરિક મજબૂતાઈ પણ એટલી જ જરૂરી છે. ગુજરાતના ચંદનકી ગામના સામૂહિક રસોઈ મોડલનો ઉલ્લેખ એ વાતનું જીવંત ઉદાહરણ છે કે પરિવાર અને સમુદાય કેવી રીતે સામાજિક એકતા અને સહકારનું મજબૂત પાયો બની શકે.

ગુણવત્તા અને સામૂહિકતા — આ બે સ્તંભો પર જ ભારતનો ભવિષ્યનો મકાન ઊભો રહી શકે. ક્વોલિટીનો અર્થ માત્ર ઉત્પાદનની ઉત્તમતા નથી; તેમાં કાર્યશૈલી, વિચારશુદ્ધિ અને જવાબદારીનો સમાવેશ થાય છે. જ્યારે સમુદાય સાથે મળીને કામ કરે છે, ત્યારે શ્રેષ્ઠ પરિણામો સ્વયંભૂ જન્મે છે.

શિયાળાની સંધ્યાએ પ્રકૃતિ અને આસ્થાનો સંગમ રચાયો...

ક્લિક કોર્નર — દિપક માળી

છેલ્લા બે દિવસથી હિમવર્ષા જેવી કાતિલ ઠંડીના પ્રકોપ વચ્ચે જનજીવન ઠુંઠવાયું છે, ત્યારે ભાવનગરના હૃદય સમાન બોરતળાવના કિનારે સૂર્યાસ્તના સમયે કુદરતની અનોખી કલા અને શ્રદ્ધાનો સંગમ દૃશ્યમાન થયો હતો. આકાશમાં સંધ્યાના કેસરી અને જાંબલી રંગોના મિશ્રણ વચ્ચે જળાશયના કાંઠે પ્રસ્થાપિત વિઘ્નહર્તા ગણપતિજીની પ્રતિમા સમીપ એક લઘુ ચકલી આવીને વિરાજ્યું હતું. આ દૃશ્ય જોતા એવું પ્રતીત થતું હતું કે જાણે તે નાનકડી ચકલી ગજાનન સાથે ગોષ્ઠી કરી રહી હોય અને જડ મૂર્તિને પોતાની વાચાથી જીવંત કરી રહી હોય.!

ચોખાનો સ્ટોક વધતાં ઈથેનોલ તરફ ફાળવણીમાં વૃદ્ધિ

દેશમાં અનાજ બજારોમાં ચોખાના સમીકરણો તાજેતરમાં પલ્ટાતા જોવા મળ્યા છે. ચોખાનું ઉત્પાદન ઘરઆંગણે નવી ઉંચાઈઓને આંબી રહ્યાના વાવડ મળ્યા હતા. ત્યારે બીજી તરફ ઈરાનમાં તંગદીલી વધતાં ભારતના ચોખા બજારમાં ઈરાનની નવી માગને ફટકો પડતાં અનાજ બજારોમાં અજંપો વધ્યો હોવાનું બજારના સૂત્રો જણાવી રહ્યા હતા. રવિ પાકની મોસમમાં ચોખા (ડાંગર)ના વાવેતર હેઠળનો વિસ્તાર આ વર્ષે વધી ૨૫ લાખ ૫૦ હજાર હેકટર્સની સપાટી પાર કરી ગયાના સમાચાર મળ્યા હતા. પાછલા વર્ષે આ આંકડો ૨૦ લાખ ૯૮ હજાર હેકટર્સનો નોંધાયો હતો તે આ વર્ષે વધી ૨૫ લાખ ૫૮ હજાર હેકટર્સનો નોંધાતા રવિ વાવેતરમાં ડાંગર-ચોખાના વાવેતરમાં આશરે ૧૧થી ૧૨ ટકાની વૃદ્ધી થઈ હોવાનું બજારના જાણકારો જણાવી રહ્યા હતા.

દરમિયાન, કેન્દ્ર સરકાર હસ્તકના ગોદામોમાં ચોખાનો સ્ટોક વધ્યો છે. સરકાર પાસે ડાંગરનો એટલો સ્ટોક જમા થઈ ગયો છે કે તેમાંથી બધા ડાંગરને ચોખામાં કન્વર્ટ કરવામાં આવે તો સરકાર પાસે ચોખાનો સ્ટોક આશરે ૩૭૦ લાખ ટનનો થવાની શક્યતા બજારના જાણકારો બતાવી રહ્યા હતા. સરકાર હસ્તકના ચોખાનો કુલ સ્ટોક વધી આશરે ૬૭૯થી ૬૮૦ લાખ ટનનો થયો છે. જાહેર વિતરણ વ્યવસ્થામાં પબ્લીક ડિસ્ટ્રીબ્યુશન સિસ્ટમમાં વિતરણ કરવા માટે સરકારને વાર્ષિક આશરે ૪૧૦ લાખ ટન ચોખાની જરૂર પડે છે. આ જોતાં સરકારે ચોખાનો પોતાની હસ્તકનો સ્ટોક હળવો કરવા માટે હવે બીજા વિકલ્પો તરફ નજર દોડાવવી પડે એવી સ્થિતિ સર્જાઈ છે.

જાન્યુઆરીના આરંભનાં આંકડાઓ જોતાં ફૂડ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા પાસે ચોખાનો સ્ટોક આશરે ૩૦૯થી ૩૧૦ લાખ ટનનો અંદાજાતો હતો. પાછલા વર્ષના આ ગાળાના આ આંકડાઓની સરખામણીએ આ વર્ષે આ આંકડો આશરે ૬થી ૭ ટકા ઊંચો રહ્યો છે. ફૂડ કોર્પોરેશન પાસે ડાંગરનો સિલ્લક સ્ટોક આશરે ૧૬ ટકા વધી ૫૫૨થી ૫૫૩ લાખ ટન નોંધાયો છે. જ્યારે ઘઉંનો સ્ટોક ૪૯થી ૫૦ ટકા વધી ૨૭૪થી ૨૭૫ લાખ ટનનો નોંધાયો છે. સરકાર પાસે ડાંગર તથા ચોખાનો કુલ સ્ટોક

કરંટ ટોપિક

જે સિલ્લક રહ્યો છે બફર સ્ટોકના ધારાધોરણો (૭૬થી ૭૭ લાખ ટન) ની સરખામણીએ આશરે નવ ગણો વધુ રહ્યો છે. ઘઉંનો આવો સ્ટોક બફર સ્ટોકના ધારાધોરણોની સરખામણીએ આશરે બમણો રહ્યો છે. સરકારે ઈથેનોલ બનાવવા આશરે બાવન લાખ ટન ચોખાની ફાળવણી કરી દીધી છે. સરકાર દ્વારા આ ફાળવણી નીચા ભાવોએ કરવામાં આવી હોવાના વાવડ પણ તાજેતરમાં મળ્યા હતા. ઈથેનોલના ઉત્પાદન માટે ચોખાનો વપરાશ વધુ કરવા માટે સરકારે ગ્રેઈન બેઝ્ડ ઈથેનોલ ઉત્પાદક એકમોને હાકલ કરી છે. આવા ઉત્પાદન માટે ઓછામાં ઓછા ૪૦ ટકા ચોખાનો વપરાશ કરવા માટે સરકારે હાકલ કરી છે. ૨૦૨૪-૨૫માં સરકારે ઓપન માર્કેટ સેલ યોજનામાં આશરે ૩૩ લાખ ટન ચોખાનું વેંચાણ કર્યું હતું. ૨૦૨૫માં એપ્રિલથી ડિસેમ્બરના ગાળામાં આવું વેંચાણ જો કે ઘટી ૧૩થી ૧૪ લાખ ટન આસપાસ નોંધાયું હતું. દરમિયાન, આ પૂર્વે ભારતના બાસમતી ચોખાની ઈરાન તરફ વ્યાપક પ્રમાણમાં નિકાસ થતી હતી પરંતુ હવે ઈરાનમાં તંગદીલી વધતાં આવી નિકાસને ફટકો પડયો છે. ભારતથી ઈરાન તરફ દર વર્ષે જે વિવિધ ચીજોની કુલ નિકાસ થાય છે એ પૈકી આશરે બે-તૃતીયાંશ નિકાસ ચોખાની થતી હોય છે.

મુક્ત વેપાર કરાર એટલે રાષ્ટ્રના વિકાસનો રાજમાર્ગ

મુક્ત વેપાર કરાર એ બે અથવા વધુ દેશો વચ્ચેનો એક સહમતિપત્ર છે. આ કરારમાં તેઓ એકબીજા સાથે વેપાર કરતી વખતે લાગુ પડતી અવરોધોને

કલ્પના કરો કે તમારા ઘરની બહારની સડક પર એક ચેકપોસ્ટ છે. દરેક વખતે તમે કોઈ સામાન ઘરમાં લાવો છો અથવા બહાર મોકલો છો, ત્યારે તમારે તે ચેકપોસ્ટ પર કર (ટેક્સ) ભરવો પડે છે. આનાથી સામાનની કિંમત વધે છે અને વેપાર કરવો મુશ્કેલ બને છે. હવે ધારો કે આ ચેકપોસ્ટ દૂર કરવામાં આવે છે. હવે તમે સરળતાથી, વધારાનો ખર્ચ ઉચાપત કર્યા વિના, સામાનની આવ-જા કરી શકો છો. દેશો વચ્ચેનો મુક્ત વેપાર કરાર (હ્રીી ્ર્હિદ્ઘી છ્ગ્રીીદ્મીહં - હ્છ) પણ આ જ રીતે કામ કરે છે.

ઘટાડવા અથવા ખતમ કરવા માટે સહમત થાય છે. આ અવરોધોમાં મુખ્યત્વે આયાત શુલ્ક (ૈંદ્વ િર્દ્બંઅ/ ્રૈકિક) હોય છે, જે એક પ્રકારનો કર હોય છે અને બીજા દેશમાંથી આવતા માલ પર લગાડવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત, કેટલીક વખત ક્વોટા (ઊંદ્વ) પણ હોય છે, એટલે કે એક ચોક્કસ મર્યાદા સુધી જ માલની આયાત કરવાની મંજૂરી હોય છે. હ્છ આ બધા અવરોધોને દૂર કરવા માંડે છે.

આ કરારનો મૂળ હેતુ એ છે કે બંને દેશો એકબીજાના માલનો વધુ પ્રમાણમાં વેપાર કરી શકે. જ્યારે શુલ્ક દૂર થાય છે, ત્યારે બીજા દેશનો માલ સસ્તો બને છે. આના લીધે તે દેશના ઉપભોક્તાઓને વધુ સસ્તો અને વધુ પસંદગીવાળો માલ મળે છે. વેપારી કંપનીઓ માટે નવા અને મોટા બજારો ખુલ્લાં થાય છે. આખરે, એવી આશા રહે છે કે આ વધેલો વેપાર બંને દેશોની અર્થવ્યવસ્થાઓને વધુ મજબૂત બનાવશે, નવા રોજગાર સર્જાશે અને નવીનતા અને કાર્યક્ષમતા વધશે.

ભારતને હ્છ થી શું ફાયદા થઈ શકે?

ભારત વિશ્વની એક મોટી અને ઝડપથી વધતી અર્થવ્યવસ્થા છે. અન્ય દેશો સાથે હ્છ કરવાથી ભારતને અનેક રીતે લાભ થઈ શકે છેઃ

૧. ભારતીય માલની નિકાસ વધશેઃ હ્છ નો સૌથી મોટો ફાયદો ભારતના નિકાસકારોને થશે. ઉદાહરણ તરીકે, યુરોપિયન યુનિયન સાથેનો કરાર થયો છે તેમ ધારો. અત્યારે ભારતીય કપડાં, હીરાના દાગીના, ચા, મસાલા અથવા ઈજનેરીના સામાનને યુરોપમાં વેચતી વખતે ઊંચો આયાત શુલ્ક ભરવો પડે છે. આ શુલ્ક દૂર થયા બાદ, ભારતીય માલ ત્યાંના બજારમાં વધુ સસ્તો પડશે. ગ્રાહકોને ભારતીય માલ ખરીદવામાં વધુ રસ પડશે, જેથી ભારતની નિકાસમાં વધારો થશે. સુરતના હીરા ઉદ્યોગ અને ટિરચીના કપડાં ઉદ્યોગ જેવા ક્ષેત્રોમાં આથી ભારે તેજી આવી શકે છે.

૨. નવીનતા અને ગુણવત્તા વધશેઃ જ્યારે ભારતીય કંપનીઓને વિશ્વના મોટા બજારોમાં સીધી સ્પર્ધા કરવાની તક મળશે, ત્યારે તેમણે પોતાની ગુણવત્તા સુધારવી પડશે અને નવા ઉત્પાદનો બનાવવા પડશે. વિદેશી કંપનીઓ સાથે સ્પર્ધા કરવા માટે તેમણે વધુ કાર્યક્ષમ, ટેકનોલોજી-આધારિત અને સ્પર્ધાત્મક બનવું પડશે. આ લાંબા ગાળે સમગ્ર ઉદ્યોગને મજબૂત બનાવશે.

૩. ઉપભોક્તાઓને ફાયદોઃ હ્છ નો ફાયદો માત્ર નિકાસકારોને જ નહીં, પણ આપણા જેવા સામાન્ય ગ્રાહકોને પણ થશે. વિદેશી કંપનીઓના ઉત્પાદનો,

આસપાસ ચોપાસ — સુરેશ ભટ્ટ

જેમ કે ઈલેક્ટ્રોનિક્સ, ફળો, ખાદ્યપદાર્થો અથવા ફેન્સી ગિફ્ટ આઈટમ્સ, શુલ્ક દૂર થવાથી ભારતમાં સસ્તા દરે મળવા શરૂ થશે. ગ્રાહકોને ઓછી કિંમતે વધુ પસંદગી મળશે.

૪. રોજગારીમાં વૃદ્ધિઃ જ્યારે નિકાસ વધશે, ત્યારે ફેક્ટરીઓને વધુ ઉત્પાદન કરવું પડશે. વધુ ઉત્પાદન માટે વધુ મજૂરો અને કર્મચારીઓની જરૂર પડશે. આમ, ટેક્સટાઈલ, ઍગ્રિકલ્ચર, ઑટોમોબાઈલ, હસ્તશિલ્પ જેવા ક્ષેત્રોમાં રોજગારીના નવા અવસરો સર્જાઈ શકે છે.

૫. ભારત નિવેશ (ૈંહદ્બીજંદ્બીહં) માટે આકર્ષક બનશેઃ ઘણા હ્છ માં રોકાણ (ૈંહદ્બીજંદ્બીહં) ના નિયમો પણ સરળ બનાવવામાં આવે છે. આનો અર્થ એ થયો કે વિદેશી કંપનીઓને ભારતમાં પૈસા રોકવા, ફેક્ટરીઓ બનાવવી અને અહીં ઉત્પાદન શરૂ કરવું સરળ થશે. આથી ભારતમાં ’મેક ઈન ઈન્ડિયા’ ને ગતિ મળશે, જેથી અર્થતંત્રને મજબૂતી મળશે અને રોજગારી પણ વધશે.

પરંતુ, શું કોઈ ચિંતા નથી?

હા, હ્છ માત્ર ફાયદા જ નથી આપતા. કેટલાક પડકારો પણ છે. જો ભારતીય બજારમાં વિદેશી માલ ખૂબ જ સસ્તો આવી જાય, તો ભારતની કેટલીક નાની અથવા ઓછી કાર્યક્ષમ કંપનીઓ માટે સ્પર્ધા કરવી મુશ્કેલ થઈ પડી શકે છે. આથી, હ્છ બનાવતી વખતે સમજદારી અને ભવિષ્યની દૃષ્ટિ જરૂરી છે. ભારતીય ઉદ્યોગોને સ્પર્ધા માટે તૈયાર કરવા અને કમજોર વિસ્તારોને સહારો આપવાની જરૂર પડી શકે છે. વળી, હ્છ હેઠળ ભારતને પણ બીજા દેશોના માલ પરના શુલ્ક ઘટાડવા પડે છે, જેથી સરકારની આવકમાં ઘટાડો થઈ શકે છે.

નિષ્કર્ષમાં, મુક્ત વેપાર કરાર એ ભારત જેવી ઉભરતી અર્થવ્યવસ્થા માટે વિશ્વના મંચ પર જોડાવાનો, પોતાની તાકાત બતાવવાનો અને ઝડપથી વધવાનો એક મહત્વપૂર્ણ રસ્તો છે. તે એક બે-માર્ગી રસ્તો છે, જેમાં થોડા જોખમો છે, પરંતુ સંભાળપૂર્વક અને યોજનાબદ્ધ રીતે આગળ વધતા, તે ભારતના ઉદ્યોગો, કામદારો અને ગ્રાહકો સહિત સમગ્ર દેશને લાંબા ગાળે મજબૂત અને સમૃદ્ધ બનાવવામાં મદદ કરી શકે છે. તે વધુ નિકાસ, વધુ રોજગાર, વધુ નવીનતા અને ગ્રાહકો માટે વધુ પસંદગીનું વાહન બની શકે છે.